

<p>Otsikko Elimen luovuttajan kustannusten korvaaminen ja luovutuspäiväraha</p>	<p>Muistion laadinnasta vastannut osasto/-t SVO</p>
<p>Asiasta on saatavilla lisämateriaalia, ja se on tallennettu "Muu tietoaaineisto" -kansioon ☒</p>	
<p>Mikäli tavoitteena on saada aikaan hallitusohjelmakirjaus, kirjoita se tähän tiiviisti kahdella lauseella Mikäli kirjaus tulee, se voisi olla esimerkiksi:</p> <p>Kehitetään elimen ja kudoksen luovuttajien etuuksia siten, että ne nykyistä paremmin korvaavat siirrosta ja siihen liittyvistä tutkimuksista aiheutuvia ansiomenetyksiä ja kustannuksia.</p>	
<p>Kuvaus ja perustelu</p> <p>Elinsiirrot ovat erittäin kustannusvaikuttavia hoitoja, mutta niitä tehdään tarve huomioon ottaen liian vähän. Vuosille 2023–2033 laaditun elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallisen toimintasuunnitelman mukaan elinsiirtoon sopivista elimistä on jatkuva pula. Elinsiirroissa käytettäviä elimiä voidaan saada sekä kuolleilta että eläviltä luovuttajilta. Suomessa eläviltä tapahtuvat uusiutumaton elintä koskevat luovutukset rajoittuvat nykyisin toiseen munuaiseen. Elinten lisäksi Suomessa voidaan luovuttaa kudosta ja soluja. Vuonna 2021 eläviltä luovuttajilta tehtyjä munuaisensiirtoja oli 46. Elinluovutus- ja elinsiirtotoiminnan kansallisessa toimintasuunnitelmassa tavoitellaan eläviltä luovuttajilta tehtävien munuaissiirtojen määrään lisäämistä Suomessa Pohjoismaiselle tasolle, noin 70 munuaissiirtoon elävältä luovuttajalta vuodessa. Nykytietämyksen mukaan oletetaan, että seuraavien kymmen vuoden aikana elinsiirtojen tarve tulee kasvamaan. Toimintasuunnitelman mukaan tulee varmistaa, että luovuttajille prosessin aikana muodostuvat kulut korvataan täysimääräisinä.</p> <p>Munuaisen luovuttajalle aiheutuu luovutuksesta kustannuksia, joita ovat luovutusta edeltäviä tutkimuksia ja itse toimenpidettä varten tehtyjen matkojen kustannukset, luovutuksen jälkeisille seurantakäynneille tehtyjen matkojen omavastuut, mahdolliset pysäköinti- ja yöpymismaksut sekä tutkimuksista, toimenpiteestä ja sairauslo- masta mahdollisesti aiheutuva ansionmenetyks. Luovutuksesta aiheutuva ansionmenetyks ja kustannukset voivat vähentää elinluovutushalukkuutta.</p> <p>Nykyinen etuuksia ja korvauksia koskeva lainsäädäntö:</p> <p>Elimen siirron ja siihen liittyvien tutkimusten aiheuttaman ansionmenetyksen korvaamiseksi luovuttajalle maksetaan sairausvakuutuslain mukaista <i>luovutuspäivärahaa</i>. Luovutuspäiväraha määräytyy sairauspäivärahan tavoin henkilön vuositulon mukaan ollen enintään 70 prosenttia vuosituloista. Kyseessä ei siis ole täysi ansionmenetykskorvaus.</p> <p>Vakuutetulla on oikeus saada sairauden hoitoon liittyvistä <i>matkakustannuksista korvaus</i>. Vakuutetun omien kustannusten lisäksi voidaan sairausvakuutuslain mukaan korvata saattajan sekä perheenjäsenen erikseen tehdyn matkan matkakustannuksia, jos matka on ollut tarpeellinen vakuutetun hoitoon osallistumisen vuoksi. Saattajan ja hoitoon osallistuvan perheenjäsenen matkakustannukset korvataan vakuutetun kustannuksina – toisin sanoen luovuttajan elimen siirtoa varten tai siirron edellytysten selvittämiseksi tekemät matkat korvataan elimen vastaanottajan kustannuksina. Matkoista peritään omavastuu, joka näin ollen kerryttää elimen saajan matkakattoa. Sairausvakuutuslain mukainen matkakustannusten korvausten omavastuuosuus on yhdensuuntaiselta matkalta 25 euroa. Matkakustannukset korvataan omavastuun ylittävältä osin enintään matkakustannusten korvauksen perusteeksi vahvistetun korvaustaksan määrään. Matkakustannusten vuotuinen omavastuu on 300 euroa.</p> <p>Elimen luovuttajina voivat toimia muutkin henkilöt kuin vastaanottajan perheenjäsenet tai muut lähiomaiset. Näissä tilanteissa luovuttajan matkakuluja ei korvata lainkaan. Elimen siirron jälkeen tehdyissä seurantakäynneissä on kyse luovuttajan omasta terveydentilasta tai sairauden toteamiseksi tehdyistä matkoista, joten nämä matkat korvataan luovuttajan omina matkoina.</p> <p>Lisäksi vakuutetulla on oikeus <i>yöpymisrahaan</i>, jos hän itse tai saattaja tai perheenjäsen on tutkimuksen tai hoidon vuoksi taikka liikenneolosuhteista johtuvista syistä joutunut yöpymään korvattavalla matkalla ja hänelle on todistettavasti aiheutunut yöpymisestä kustannuksia. Yöpymisraha maksetaan aiheutuneiden kustannusten perusteella, kuitenkin enintään 20,18 euroa henkilöltä vuorokaudessa. Yöpymisrahaa ei siten makseta ns. perheen ulkopuoliselle luovuttajalle. Laissa säädetty enimmäismäärä ei myöskään usein vastaa tosiallisia yöpymiskustannuksia.</p> <p>Lainsäädännön kehittämistarpeet</p>	

Mikäli elimen luovuttajalle aiheutuvaa ansionmenetystä halutaan kompensoida nykyistä paremmin, tulisi luovutuspäivärahan määräytymistä muuttaa esim. siten, että korvaustaso olisi korkeampi kuin sairauspäivärahassa (esim. 100 % vuositulosta) tai siten että etuus vastaisi todellista ansionmenetystä (kuten tartuntatautipäiväraha).

Luovuttajalle aiheutuvien matkakustannusten korvaamista selkeyttäisi ja parantaisi se, että matkat korvattaisiin luovuttajan omina kustannuksina. Mikäli lisäksi haluttaisiin, että luovuttajan matkoihin ei sovelleta omavastuusuuksia, tulisi tästä säätää erikseen. Yöpymisrahaa koskeva sääntely tulisi ulottaa myös muihin luovuttajiin kuin perheenjäseniin. Mahdollisesti myös yöpymisrahan enimmäismäärää tulisi korottaa siten, että se vastaisi todellisia aiheutuneita, kohtuullisia kustannuksia.

Mikäli em. lainmuutoksia valmistellaan, tulisi samassa yhteydessä selkeyttää luovutuspäivärahaa koskevaa sairausvakuutuslain sääntelyä. Sairauspäivärahaa koskevat sairausvakuutuslain säännökset ovat erityissäännöksen (kudoslain 18 §:n 2 mom.) mukaisesti koskeneet soveltuvin osin luovutuspäivärahaa. Luovutuspäivärahan osalta lainsäädäntö on tällä hetkellä niukkaa, sillä sairausvakuutuslaissa ei säädetä sen määräytymisestä tarkemmin ja toisaalta on osin tulkinnanvaraista, mitä sairauspäivärahaa koskevia säännöksiä pitäisi tai voisi soveltaa analogisesti luovutuspäivärahaan.

Arvio taloudellisista- ja hyvinvointivaikutuksista sekä mahdollisista kustannushyödyistä (arvio vaikutuksia sillä tarkkuudella kuin tässä vaiheessa on mahdollista)

Luovutuspäiväraha on sairausvakuutuslain mukainen päivärahaetus ja se rahoitetaan työtulovakuutuksesta työnantajien sekä palkansaajien ja yrittäjien sairausvakuutusmaksuilla. Sairaanhoidon korvaukset (matkakorvaukset) rahoitetaan sairaanhoitovakuutuksesta eli vakuutettujen sairaanhoitomaksuilla ja valtion rahoitusosuudella.

Lukumäärällisesti asia koskettaa hyvin pientä joukkoa. Jos arvioidaan luovutuspäivärahan saajien vuotuisen lukumäärän kasvavan 80 saajaan (v. 2022 oli 26 etuuden saajaa), olisi kustannusarvio täysimääräisestä ansionmenetyskorvauksesta sekä em. matka- ja yöpymiskorvauksen muutoksista yhteensä *noin 350 000 euroa*.

Mikäli muutokset lisäisivät munuaisen siirtoja, syntyisi tästä terveydenhuollon puolella säästöä.

Dialyysihoitojen vähentyminen munuaisensiirtojen lisääntyessä tuottaisi terveydenhuollolle säästöjä. Kaikkien elinsiirtoa odottavien potilaiden hoito ennen siirtoa on vaativaa ja kallista. Munuaissiirtojen mahdollinen toteutumisen nopeutuminen parantaisi potilaiden selviytymismahdollisuutta. Muutokset parantaisivat todennäköisesti etenkin nuorempien henkilöiden tilannetta, jolloin vaikutus julkiseen talouteen olisi sekä suora että välillinen.